

Nieuwszijde

mei 2010

Arbeidsveiligheid in bedrijven

Tot de laatste cent: terugvordering van bijstand

Hogerop met de Weekendschool

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Nieuwszijde

Uitgave van Regioplan Beleidsonderzoek.
Versijnt drie keer per jaar. Adreswijzigingen
en reacties kunt u mailen naar info@regioplan.nl.

Redactie Peter Krooneman, Piet Renooy, Cisly Burcksen, Yvonne Kesteloo & Tiety Wemekamp (beeldredactie), Wietske Idema, Jolanda Koffijberg & Janneke Stouten (eindredactie) **Ontwerp en opmaak** Gravis Ontwerpers bno, Nynke Visser **Drukwerk** Aeroprint **Foto's** Hollandse Hoogte en Corbis, met uitzondering van p.8 en p.10 foto Tiety Wemekamp. De op de foto's afgebeelde personen komen niet voor in het bijbehorende artikel, tenzij anders vermeld.

Regioplan

Regioplan Beleidsonderzoek is een landelijk opererend bureau, gespecialiseerd in beleids-onderzoek en -advies. Al meer dan 25 jaar bieden wij ondersteuning bij formulering, uitvoering en evaluatie van beleid.

Onze opdrachtgevers zijn afkomstig uit verschillende overheidsgeledingen: we werken voor vrijwel alle ministeries, grote en kleinere gemeenten en provincies. Verder besteden ondernemingen, werkgevers- en werknemers-organisaties regelmatig onderzoek uit aan Regioplan. Ook mag Regioplan in toenemende mate opdrachtgevers uit het buitenland, zoals de Europese Commissie, tot haar klantenkring rekenen.

De belangrijkste thema's waarop Regioplan Beleidsonderzoek deskundigheid heeft opgebouwd, zijn arbeid, economie, onderwijs, jeugd, sociale zekerheid, zorg, integratie, criminaliteit, veiligheid, wonen en ruimte. Op onze website www.regioplan.nl vindt u meer informatie over onze organisatie, onze producten en publicaties.

Regioplan Beleidsonderzoek
Nieuwezijds Voorburgwal 35
1012 RD Amsterdam
telefoon +31 20 531 531 5
fax + 31 20 626 519 9
info@regioplan.nl
www.regioplan.nl

Inhoud

Arbeid

Spijkers en tomaten 3

Werk en inkomen

Nieuwe samenwerking gemeente en roc

Veiligheid

Het huis uit! 4

Werk en inkomen

Tot de laatste cent

Gemeenten voeren een actief beleid om ten onrechte verstrekte bijstandsgelden terug te krijgen. Is dit wel haalbaar en wenselijk? Francien Rosing deed hier onderzoek naar.

5

Integratie

Op zoek naar de sociale mix

Arbeid

Europa tegen zwartwerk 6

Onderwijs

Hogerop met de Weekendschool

De Weekendschool van Stichting Witte Tulp richt zich op de verbetering van schoolresultaten van kinderen van groep 7 en 8. Marga de Weerd onderzocht of de Weekendschool daar daadwerkelijk een positief effect op heeft.

7

Beter bestuur

Minder regels: betere dienstverlening

Interview

Regioplanners voor het voetlicht 8

Integratie

Massaal misbruik! Of toch niet?

Ad Schreijenberg onderzocht hoe groot de toestroom van derdelanders naar Nederland is via de zogenaamde Europa-route. Is deze werkelijk zo massaal als gedacht?

9

Economie

Ouders kiezen weinig bewust 10

Interview

Tijdelijk op een andere stoel 11

Gepubliceerd 12

KLIMAATNEUTRAAL Regioplan voert al jaren een milieu-bewust beleid. Wij kennen geen bedrijfswagens, maar maken uitsluitend gebruik van het openbaar vervoer (vooral trein, OV-fiets en waar nodig Greenwheels). Ons kantoor is zodanig gekozen dat het per trein optimaal bereikbaar is. We scheiden ons afval en zorgen voor een verantwoorde afvoer. We gebruiken FSC-papier en proberen overbodig printen zoveel mogelijk tegen te gaan. Regioplan is partner van Klimaatneutraal. Via hen participeren wij in de aanplant van bossen en de ontwikkeling van duurzame technologie. Onze bedrijfsvoering is daarmee volledig klimaatneutraal. Voor zover wij na kunnen gaan zijn wij het eerste klimaatneutrale beleidsonderzoeksbureau in Nederland!

Taalproblemen: een risico voor de arbeidsveiligheid

Spijkers en tomaten

De arbeidsveiligheid in bedrijven

Het vergelijken van het arbeidsveiligheidsbeleid van verschillende bedrijven lijkt weinig zinvol. Of kunnen bouwopzichters en tomatenkwekers wel wat leren van elkaars veiligheidsbeleid?

Uit diverse onderzoeken is gebleken dat diversiteit op de werkvloer voor veiligheidsproblemen kan zorgen. Allochtone medewerkers zijn ongeveer anderhalf keer vaker betrokken bij arbeidsongevallen dan autochtone medewerkers. Tijd voor actie dus. Ondanks dat arbeidsveiligheid een verantwoordelijkheid van de werkgever is, wilde het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid op dit terrein actie ondernemen. Regioplan bracht daarom op verzoek van het ministerie de tien beste praktijken op het terrein van arbeidsveiligheid voor buitenlandse werknemers in beeld. Aan de hand van een bedrijfsbezoek werden de maatregelen

van diverse bedrijven in beeld gebracht. De geselecteerde bedrijven hielden zich bezig met zeer uiteenlopende werkzaamheden: bouw, scheepvaart, schoonmaak, tomatenteelt en metaalbewerking. Ondanks hun grote verschillen hebben ze te maken met hetzelfde probleem: taal- en cultuurverschillen op de werkvloer.

De bezochte bedrijven bleken zeer uiteenlopende maatregelen te hanteren om de werkvloer veilig te maken voor alle personeelsleden. Een tomatenkweker die veel te maken heeft met Poolse uitzendkrachten, begeleidt hen vanaf de start. Nog voordat de medewerkers naar Nederland komen, worden de veiligheidsvoorschriften mondeling doorgesproken. Eenmaal in Nederland probeert de tomatenkweker via persoonlijke begeleiding aandacht en begrip te krijgen van de uitzendkrachten.

Op een bouwplaats waar werknemers uit verschillende landen samenwerkten, troffen we heel andere maatregelen aan: het dragen van veiligheidshesjes, een veiligheidscentrum op de bouwplaats,

personeelsbijeenkomsten en keuringen van bouwmaterialen. Toch was er een belangrijke overeenkomst tussen de bouwplaats en de kwekerij. Beide bedrijven proberen het aantal ongevallen waarbij buitenlandse werknemers zijn betrokken, terug te dringen door het gebruik van vertalingen, visualisaties, begeleiding en duiding van informatie.

Het onderzoek van Regioplan laat zien dat veel maatregelen sectoronafhankelijk zijn. Juist hierdoor kunnen tomatenkwekers en bouwplaatsopzichters van elkaars aanpak leren. Een dergelijke sectoroverschrijdende analyse hoeft zich niet te beperken tot het aanpakken van arbeidsveiligheid. Er zijn nog veel meer thema's te bedenken die binnen meerdere sectoren spelen, zoals het terugdringen van verzuim, het zoeken naar voldoende gekwalificeerd personeel en ongewenst personeelsverloop binnen een sector. Wellicht dat een vergelijking tussen spijkers en tomaten ook hier kan bijdragen aan een oplossing.

Nanda Tijsmans
nanda.tijsmans@regioplan.nl

Nieuwe samenwerking gemeente en roc

Gemeenten en regionale opleidingscentra (roc's) zien nieuwe mogelijkheden voor samenwerking. Een service-document beschrijft deze.

Gemeenten kopen voor hun burgers diensten in bij roc's, met name op het terrein van inburgering en educatie. Voorbeelden hiervan zijn een inburgerings- en een alfabetiseringscursus. Met de introductie van marktwerking in 2007 op het terrein van inburgering kregen gemeenten de vrijheid om inburgering in te kopen bij commerciële aanbieders. Roc's verloren daardoor omzet en de relaties tussen roc's en gemeenten raakten soms bekoeld. Inmiddels zoekt een deel van de gemeenten en roc's elkaar op in nieuwe samenwerkingsvormen. Hoe vullen zij deze nieuwe samenwerking in?

Partners in participatie

In de nieuwe samenwerkingsverbanden investeren gemeenten en roc's meer in hun onderlinge relatie. Ze doen dit onder meer naar aanleiding van de Wet participatie-budget (2009). Deze wet voegt de budgetten samen, die de gemeente van het Rijk krijgt voor inburgering, educatie en re-integratie. Binnen de intensievere samenwerking richten gemeenten en roc's zich sterker op de behaalde resultaten voor individuele burgers die een cursus of traject hebben gevolgd. Het succes wordt bijvoorbeeld bepaald door de mate waarin deelnemers

na afloop van een traject meer voldoen aan de behoeften van regionale werkgevers. De intensievere samenwerking moet het tussentijds en tijdig bijsturen van de inhoud van de samenwerking mogelijk maken.

Participatiebudget plus mbo-geld

De financiering van een deel van de nieuwe samenwerkingsprojecten bestaat uit een combinatie van het participatiebudget en mbo-financiering, waarover het roc kan beschikken. Deze combinatie kan voor beide partijen financieel voordelig zijn. Dit gebeurt bijvoorbeeld in een samenwerking waarin allochtone vrouwen met weinig werkervaring en opleiding worden opgeleid tot zorg hulp. Een ander voorbeeld is een project voor jongeren dat is gericht op het behalen van een diploma dat betere kansen biedt op de arbeidsmarkt (minimaal mbo-niveau 2).

Servicedocument

Meer voorbeelden van samenwerkingsmogelijkheden voor gemeenten en roc's kunt u vinden in een servicedocument van de MBO Raad en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). Het servicedocument is opgesteld met ondersteuning van Regioplan.

Joris Timmerman
joris.timmerman@regioplan.nl

U kunt het servicedocument in pdf-formaat kosteloos bestellen door een e-mail te sturen naar Joris Timmerman.

Het huis uit!

De Wet tijdelijk huisverbod in de praktijk

Het huisverbod is een nieuw instrument in de strijd tegen huiselijk geweld. Niet het slachtoffer, maar de geweldpleger moet het huis uit, bij voorkeur al voordat het geweld uit de hand loopt. Regioplan onderzoekt hoe de inzet van het huisverbod in de praktijk verloopt.

Gemeenten kunnen kiezen hoe zij het huisverbod inzetten en hoe zij de uitvoering organiseren. Het effect moet uiteindelijk hetzelfde zijn: het huisverbod moet in de eerste plaats direct een einde maken aan het geweld. In de tweede plaats moet het een periode van rust creëren die de betrokkenen gebruiken om zich, begeleid door hulpverlening, te bezinnen op de situatie. Een kenmerk van huiselijk geweld is dat naarmate het geweld vaker voorkomt, het steeds ernstiger wordt. Op de langere termijn moet het huisverbod bijdragen aan het doorbreken van deze geweldsspiraal.

Regioplan onderzoekt op dit moment of het in de praktijk lukt om het huisverbod op te leggen in situaties waarin optreden voorheen niet mogelijk was, en of bezinning en hulpverlening daadwerkelijk gerealiseerd worden. De Kamer heeft bij het vaststellen van de wet om deze procesevaluatie verzocht. Regioplan onderzoekt het uitvoeringsproces zowel in de breedte, onder alle centrumgemeenten, als in de diepte, in zeven geselecteerde regio's. Regioplan voert het onderzoek uit in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (ministerie van Justitie) en is naar verwachting eind 2010 gereed.

Regioplan is ook via andere onderzoeken betrokken bij het huisverbod. In 2009 onderzocht Regioplan het verloop van de hulpverlening tijdens het huisverbod. Op dit moment voert Regioplan ook onderzoeken uit naar de ervaringen van uithuisgeplaatsten en achterblijvers en naar het Risicotaxatie-instrument Huiselijk Geweld.

Katrien de Vaan
katrien.de.vaan@regioplan.nl

Tot de laatste cent

Eind 2008 hebben gemeenten 485 miljoen euro uitstaan aan onterecht verstrekte bijstand. Vanuit de Tweede Kamer klinkt het geluid ‘fraude mag niet lonen’. Het logische gevolg daarvan is dat de bijstandsgelden tot de laatste cent moeten worden terugbetaald. De vraag is echter of dit haalbaar en wenselijk is.

Gemeenten voeren een actief beleid om ten onrechte verstrekte bijstandsgelden terug te krijgen. Zo moet minimaal drie à vijf jaar worden terugbetaald en kan een vordering pas worden kwijtgescholden als er een bepaald percentage is afgelost. Daarnaast onderzoeken gemeenten periodiek de aflossingsruimte van ex-cliënten, zodat er meer wordt afgelost wanneer het inkomen stijgt.

Ondanks deze maatregelen kunnen cliënten en ex-cliënten van de sociale dienst over het algemeen maar een klein bedrag terugbetalen. Bij wet is geregeld dat negentig procent van de bijstandsuitkering niet in aanmerking komt voor beslag. Er moet daarom langdurig worden afgelost voordat alle onterecht ontvangen bijstand is terugbetaald.

Het terugbetalen van alle onterecht verkregen bijstand heeft een aantal ongewenste consequenties. Indien gemeenten tot de laatste cent terugvorderen, leeft de debiteur langdurig van negentig procent van het bijstandsniveau. Bovendien kan het terugvorderen werkhervatting in de weg staan, wanneer al het extra verworven inkomen moet worden gebruikt om de schuld af te betalen. Tot slot kost invordering geld. Dwanginvordering en het zoeken van onvindbare debiteuren brengt aanzienlijke uitvoeringskosten met zich mee. Zeker bij kleine vorderingen staan deze kosten niet in verhouding tot het te vorderen bedrag.

Daarom zien gemeenten in sommige gevallen af van (volledige) terugvordering. Jaarlijks wordt vijf procent van de

vorderingen afgeschreven. De conclusie van Regioplan is dat het onaannemelijk is dat de 485 miljoen euro volledig kan worden teruggevorderd. Regioplan adviseert het ministerie van SZW en gemeenten daarom na te denken over een grote opschoningsoperatie. Hierbij worden eenmalig die vorderingen afgeboekt, waarvan redelijkerwijs niets meer kan worden verwacht. Naar aanleiding van het rapport gaat het ministerie in overleg met het CBS na of een meer realistische waardering van de uitstaande vorderingen mogelijk is.

Francien Rosing
francien.rosing@regioplan.nl

Op zoek naar de sociale mix

Berichten over 'zwarte scholen', armoedeconcentraties en 'parallele gemeenschappen' zijn signalen die erop wijzen dat verschillende bevolkingsgroepen elkaar in het dagelijks leven niet automatisch ontmoeten. Beleidsmakers maken zich zorgen dat ruimtelijke concentraties het integratieproces en de kansen van de bewoners belemmeren. Wijken met een groot aandeel etnische minderheden of kansarmen worden al snel bestempeld als probleemwijk. Om het tij te keren, gaan beleidsmakers en woningcorporaties op zoek naar maatregelen om een betere 'sociale mix' in deze wijken te realiseren.

Segregatie wordt niet alleen door Nederlandse beleidsmakers en politici gepresenteerd als dé sociale kwestie van het moment. Ook in andere landen is de ruimtelijke concentratie van etnische groepen en het bestaan van armoedeconcentraties in de grote steden een bron van zorg. Zowel de mate van segregatie en concentratie als de beleidsinterventies om sociale menging te stimuleren, verschillen echter sterk tussen landen en tussen grote steden. De vraag is nu hoe de situatie in de Nederlandse grote steden zich verhoudt tot de situatie in andere Europese en Amerikaanse steden en wat kan worden geleerd van de beleidspraktijk in het buitenland.

Regioplan heeft van het ministerie van Wonen, Wijken en Integratie het verzoek gekregen de etnische en sociaal-economische segregatie in Nederland in internationaal perspectief te plaatsen. Het onderzoek moet niet alleen zicht geven op de mate van segregatie en beleidsinterventies in Nederland, maar ook op de situatie en beleidspraktijk in een aantal andere landen. Naast Nederland worden Zweden, Duitsland, Engeland en de Verenigde Staten bestudeerd.

Inge van der Welle
inge.van.der.welle@regioplan.nl

Europa tegen zwartwerk

Zwartwerkende glazenwassers, timmerlieden en serveersters... Alle Europese landen hebben te maken met het verschijnsel 'zwart werk'. De lidstaten proberen door allerlei handhavingmethoden dit verschijnsel aan te pakken. In het ene land worden de glazenwassers letterlijk door speciale interventieteams hun ladder afgehaald, terwijl andere landen een softere aanpak hanteren.

De Europese Commissie ziet zwart werk als een zorgwekkend verschijnsel op de arbeidsmarkt. Het staat economische groei en een verantwoord sociaal beleid in de weg. Zwart werk brengt risico's met zich mee voor de gezondheid en veiligheid van werknemers en zet de sociale zekerheid onder druk. Daarnaast zorgt het voor oneerlijke concurrentie voor bedrijven die zich wel aan de regels houden.

De Europese Commissie heeft Regioplan gevraagd om de haalbaarheid van een Europees platform voor de bestrijding van zwart werk te onderzoeken. Regioplan gaat adviseren hoe Europa dit platform moet gaan inrichten en welke professionals erbij moeten worden betrokken.

Om dit advies vorm te geven, gaat Regioplan onderzoeken hoe de EU-lidstaten zwart werk op nationaal niveau bestrijden. We kijken naar bestaande samenwerkingsverbanden en zoeken naar goede voorbeelden van internationale samenwerking. Daarnaast stellen we vast welke wensen lidstaten hebben op dit gebied.

Alle 31 EU-lidstaten worden bij het onderzoek betrokken door middel van een webenquête en interviews met arbeidsinspecties, belastingdiensten, ministeries, vakbonden en werkgeversorganisaties. Ook organiseren we expertworkshops in Sofia, Vilnius en Amsterdam.

Elske Oranje
elske.oranje@regioplan.nl

Naar school op zaterdag

Hogerop met de Weekendschool

Stichting Witte Tulp biedt kinderen de mogelijkheid zich optimaal te ontplooiën. Met de Weekendschool richt de stichting zich op de verbetering van schoolresultaten van kinderen uit groep 7 en 8 van de basisschool. Komen de deelnemers aan de Weekendschool daadwerkelijk hogerop? Regioplan onderzocht het.

Iedere zaterdag les

Op de Weekendschool krijgen kinderen iedere zaterdag vijf uur lang in kleine groepjes les. Er is vooral veel aandacht voor Nederlands en rekenen. Daarnaast is er aandacht voor Mens en Maatschappij en worden er regelmatig sprekers uitgenodigd die iets over hun werk vertellen. De

Weekendschool draait volledig op de inzet van vrijwilligers. Dit zijn over het algemeen studenten aan een hogeschool of universiteit. De Weekendschool wordt op diverse locaties in Amsterdam en omstreken aangeboden. Vorig schooljaar namen 350 kinderen deel aan de Weekendschool.

Belangeloze inzet Regioplan

In het kader van Maatschappelijk verantwoord ondernemen hebben de directie en medewerkers van Regioplan besloten dat zij Stichting Witte Tulp wilden ondersteunen bij het bereiken van haar doelen. In overleg met de stichting is besloten dat Regioplan een onderzoek zou uitvoeren naar het effect van de Weekendschool.

Effect

De ouders die hun kinderen naar de Weekendschool laten gaan, zijn ambitieus en betrokken. Het grootste deel van

hen wil dat hun kind na de basisschool ten minste naar de havo gaat. In het begin van het schooljaar is dat op basis van de schoolresultaten van hun zoon of dochter vaak nog niet mogelijk. De Weekendschool heeft een positief effect op de leerresultaten van de kinderen. Aan het eind van het schooljaar zijn de schoolresultaten van de kinderen zodanig, dat zij veelal wel kunnen doorstromen naar de vervolgopleiding die hun ouders voor ogen hebben. De Weekendschool helpt kinderen daarmee aantoonbaar hogerop.

Marga de Weerd

marga.de.weerd@regioplan.nl

Het rapport 'Effecten van de Weekendschool van Stichting Witte Tulp' is te downloaden via www.regioplan.nl/publicaties. Wilt u meer weten over Stichting Witte Tulp, ga dan naar www.stichtingwittetulp.nl.

Met zijn 2 meter 11 is hij een opvallende verschijning bij Regioplan. Een snoepspot is voor hem niet veilig en hij staat als doorgewinterde wadloper op zijn LinkedIn-profielfoto. Zie hier Peter Bont, sinds twee jaar senior adviseur bij Regioplan, voornamelijk op het thema 'Beter Bestuur'.

Peters ideale vakantie bestaat uit wandelen met een rugzak en lekker eten. Als vogelliefhebber neemt hij tijdens wandelingen vaak zijn verrekijker en vogelgids mee. "Al lig ik er niet wakker van als ik een bepaalde vogelsoort niet kan achterhalen." Toch kan hij het niet nalaten om te vertellen dat hij laatst een appelvink in de duinen heeft gespot.

Peter is gespecialiseerd in beleidsadvies en heeft veel ervaring bij de overheid en in het bedrijfsleven. Op dit moment adviseert hij vooral overheden bij de vermindering van de regeldruk en verbetering van de dienstverlening. "Door te praten met medewerkers, het onderzoeken van verbetermogelijkheden en bestuderen van 'best practices' bij andere organisaties, en het achterhalen en verbeteren van het draagvlak voor verandering, kom ik tot een advies voor een organisatie."

Peter heeft het naar zijn zin bij Regioplan. Het thema 'Beter Bestuur' heeft raakvlakken met het gehele palet aan onderzoeksthema's van Regioplan. Hij waardeert de omgang met collega's en ondersteunt ze met zijn adviesvaardigheden die hij heeft opgedaan tijdens zijn loopbaan bij onder andere Ernst & Young en Actal.

Peter Bont
peter.bont@regioplan.nl

Heidi van Leenen
heidi.van.leenen@regioplan.nl

Minder regels: betere dienstverlening

De overheid zou meer moeten denken vanuit de burger, in plaats van vanuit de organisatie. Nederland kent weliswaar een goed beleid op de gebieden van armoedebestrijding en zorg, maar niet alle burgers weten waar zij recht op hebben. Het ondergebruik van voorzieningen moet verminderen. Ook kan de dienstverlening verder worden verbeterd. Dat is de reden waarom twee wethouders van de gemeenten Eindhoven en Leidschendam-Voorburg een notitie hebben aangeboden aan staatssecretaris Bijleveld van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

In de 'Verkenkende notitie zorg en sociale zekerheid' geven de wethouders maatregelen voor een betere dienstverlening voor de burger met minder regeldruk. Dit zijn maatregelen voor rijksoverheid en gemeenten, die zowel betrekking hebben op wetgeving en beleid als op de uitvoering. Twee voorbeelden van deze maatregelen lichten we hieronder toe:

Het wettelijk mogelijk maken van ambtshalve toekenning van langdurigheidstoeslag en categoriale bijstand aan burgers. Burgers die in aanmerking willen komen voor deze voorzieningen, moeten eerst nagaan of ze wel in aanmerking kunnen komen. Veel burgers weten dit niet, of gaan ervan uit dat ze er geen recht op hebben. Gemeenten hebben al informatie over burgers met een minimum inkomen beschikbaar, maar mogen inkomensondersteuning in het kader van de Wet werk en bijstand niet zelf ongevraagd verstrekken. Wanneer dit wel zou mogen, leidt dit tot een beter gebruik van inkomensondersteuning.

Gemeenten wordt aanbevolen zich aan te sluiten bij Regelhulp.nl. Wanneer een gemeente op deze website is aangesloten, kunnen burgers hier eenduidige informatie vinden over (rechten op) verzorging, verpleging en andere zorgvoorzieningen. Een aantal voorzieningen kan digitaal worden aangevraagd. Klanten worden niet meer van het 'kastje naar de muur gestuurd'.

De wethouders hebben de lokale cliënten- en participatieraden betrokken bij het opstellen van de aanbevelingen. Regioplan heeft de wethouders organisatorisch en inhoudelijk begeleid bij het tot stand komen van het boekje.

Peter Bont
peter.bont@regioplan.nl

Het boekje 'Verkenkende notitie zorg en sociale zekerheid' is op te vragen bij het ministerie van BZK, telefonisch via 070-426 8547 of per e-mail via real@minbzk.nl. Natuurlijk kan het boekje ook worden gedownload van de website van Regioplan www.regioplan.nl/publicaties.

Via een omweg naar Nederland

De Europa-route

Binnen de Europese Unie geldt op grond van gemeenschapsrecht het recht op vrij verkeer van personen. Dit betekent dat als een EU-onderdaan in een andere lidstaat gaat werken, zijn partner zich bij hem mag voegen, ongeacht de nationaliteit van die partner. Door gebruik te maken van het gemeenschapsrecht kunnen derdelanders (dat wil zeggen onderdanen van landen buiten de Europese Unie) zich voegen bij hun gezinsleden in Nederland, zonder onderworpen te kunnen worden aan de Nederlandse voorwaarden voor gezinsmigratie. Er zijn twee varianten: derdelanders die zich vestigen bij een niet-Nederlandse EU-onderdaan die in Nederland verblijft, en derdelanders die zich hebben gevoegd bij een Nederlander die zich in een andere EU-lidstaat heeft gevestigd en die bij terugkeer naar Nederland deze partner en/of kinderen laat mee verhuizen.

De voorwaarden tot gezinshereniging op grond van de Europese regelgeving zijn veel soepeler dan de Nederlandse toelatingsvoorwaarden. De Europese richtlijn vereist alleen het aantonen van een gezinsband, de afwezigheid van gevaar voor de openbare orde en veiligheid en een beperkte inkomenseis.

Massaal misbruik! Of toch niet?

In 2008 zijn er kamervragen gesteld over het gebruik van de zogenaamde Europa-route. Het vermoeden bestond dat onderdanen van landen buiten de Europese Unie steeds vaker het nationale immigratiebeleid zouden omzeilen door een beroep te doen op het Europese gemeenschapsrecht. De veronderstelling was dat het hierbij vooral zou gaan om grote groepen tweedegeneratieallochtonen van niet-westerse afkomst, die een partner uit het land van herkomst laten overkomen. Maar hoe massaal is de toestroom van derdelanders naar Nederland via deze Europa-route nu eigenlijk?

Uit onderzoek van Regioplan blijkt dat er in vier jaar er een kleine zesduizend aanvragen zijn ingewilligd op grond van toetsing aan het gemeenschapsrecht. Er is sprake van een aanzienlijke toename in de afgelopen jaren. In 2005 ging het nog om ruim 900 inwilligingen, in 2009 was dit aantal gestegen tot ruim 2.500. In driekwart van de gevallen gaat het om EU-burgers die in Nederland een beroep doen op het gemeenschapsrecht. Slechts in zestien procent van alle aanvragen gaat het om Nederlanders die beroep doen op het gemeenschapsrecht voor hereniging met partner of gezinsleden. Van deze laatste groep wordt maximaal een kwart van de aanvragen gedaan door de tweede generatie Turkse en Marokkaanse Nederlanders. Van massaal gebruik door niet-westerse allochtonen is dan ook geen sprake.

Redenen voor de toename in het gebruik zijn waarschijnlijk te vinden in de toenemende bekendheid van de Europa-route

via internet en discussies in de media. Daarnaast speelt de aanscherping van het Nederlandse vreemdelingenbeleid, met name de inburgeringseis in het buitenland en de inkomenseis voor gezinsvorming, wel degelijk een rol voor derdelanders die zich bij een Nederlandse partner willen voegen. Maar in hoeverre is er nu sprake van misbruik van het gemeenschapsrecht? Er is geen juridisch bindende definitie van misbruik. Wel heeft de Europese Commissie een aantal richtlijnen opgesteld, op grond waarvan een lidstaat kan vaststellen of sprake is van misbruik. Deze hebben vooral betrekking op de duurzaamheid van de relatie tussen de partners en de mate waarin sprake is van een reëel en daadwerkelijk verblijf in de EU-lidstaat, waarop een inwilliging gebaseerd is. De resultaten van het onderzoek laten zien dat een groot deel van de Nederlanders zich gedurende langere tijd heeft gevestigd in een andere gastlidstaat en dat het veelal gaat om relaties die ruim voor de aanvraagprocedure zijn gevormd. Op grond hiervan kan geconcludeerd worden dat er geen sprake is van massaal misbruik van de Europa-route door Nederlandse onderdanen.

Ad Schreijenberg
ad.schreijenberg@regioplan.nl

Jeanine Klaver
jeanine.klaver@regioplan.nl

De publicatie 'Gemeenschapsrecht en gezinsmigratie' is te downloaden via www.regioplan.nl/publicaties.

Locatie doorslaggevend bij keuze opvang

Ouders kiezen weinig bewust

Marktwerving in de kinderopvang

De kinderopvangsector heeft zich de afgelopen jaren ontwikkeld van een gesubsidieerde welzijnssector tot marktsector. Kinderopvangorganisaties beconcurreren elkaar op een markt waar ouders ‘consumenten’ zijn van het ‘product’ kinderopvang. Regioplan constateerde dat de marktwerving nog niet volledig is.

Regioplan heeft voor de Nederlandse Mededingingsautoriteit (NMa) een studie verricht naar de marktwerving in de kinderopvangsector. De conclusie was dat marktwerving aan de aanbodzijde goed op gang is gekomen. De toegenomen vraag naar kinderopvang heeft geleid tot een dynamische markt, waarop veel nieuwe ondernemers zich de afgelopen jaren hebben begeven, met een ongekende capaciteitsgroei als gevolg. Wel is de toetreding van nieuwe aanbieders tot de kinderopvangmarkt niet in alle gemeenten even eenvoudig. Zo bestaan er in sommige gemeenten eenzijdige leveringsafspraken tussen aanbieders van buitenschoolse opvang (BSO) met schoolbesturen, waardoor andere aanbieders van BSO worden uitgesloten. Ook is het voor een (startende) kinderopvangorganisatie soms lastig om een lening te krijgen van een bank. De huidige kredietcrisis zorgt ervoor dat banken nog voorzichtiger zijn en meer zekerheden – bijvoorbeeld een borgstelling – vragen.

Aan de vraagzijde is de marktwerving nog niet volledig. Ouders gedragen zich in de praktijk als weinig bewuste afnemers. Hierdoor

worden kinderopvangorganisaties minder geprikkeld om op kwaliteit en prijs met elkaar te concurreren. Ouders baseren zich bij de keuze voor een kinderopvangorganisatie nauwelijks op een kwalitatieve vergelijking van verschillende organisaties, maar kiezen vaak simpelweg voor de dichtstbijzijnde organisatie waar plaats is. Een ‘actiever optreden’ van ouders als bewuste afnemers op de markt voor kinderopvang, kan marktwerving binnen de sector verder versterken. Mede naar aanleiding van het onderzoek van Regioplan heeft staatssecretaris Dijkema begin februari 2010 bekendgemaakt dat ouderorganisatie BOinK een subsidie krijgt voor een website waarop ouders prijs en kwaliteit van kinderopvangorganisaties met elkaar kunnen vergelijken.

Lars Heuts

lars.heuts@regioplan.nl

Het rapport ‘Marktwerving in de kinderopvang’ is te downloaden via www.regioplan.nl/publicaties.

Tijdelijk op een andere stoel

Interview

Naast onderzoek en advies ondersteunt Regioplan bij de implementatie en uitvoering van beleid, door inhoudelijk deskundige Regioplanners te detacheren. Roland Oude Ophuis heeft uitgebreide ervaring met detacheringen bij gemeenten en stadsdelen. Hij weet daardoor goed hoe een gemeentelijke organisatie in elkaar zit en hoe je daarin de gewenste resultaten kunt bereiken.

“Wanneer je gedetacheerd bent, maak je opeens deel uit van een compleet beleids- of besluitvormingsproces, in plaats van een klein stukje daarvan. Daardoor krijg je snel inzicht in de manier waarop een organisatie in elkaar zit.” Roland Oude Ophuis, adviseur/onderzoeker op het gebied van Wonen en Ruimte bij Regioplan, is al meerdere malen gedetacheerd geweest.

Want Regioplan biedt naast advies en onderzoek, ondersteuning in de vorm van detacheringen bij gemeenten of organisaties. Het kan hierbij gaan om projectleiding bij interne of samenwerkingsprojecten, interim-management of bijvoorbeeld het bieden van extra kracht bij het uitvoeren van regulier beleid.

Zo was Oude Ophuis in 2008 en 2009 projectmanager in stadsdeel Zuidoost in Amsterdam. Als projectmanager leverde hij een inhoudelijke bijdrage aan het opstellen van de Woonvisie Zuidoost. Deze woonvisie beschrijft wat het stadsdeel wil doen met de bestaande woningvoorraad, hoe zij nieuwbouw wil inrichten en welke doelgroepen daarbij speciale aandacht krijgen. De woonvisie beschrijft bovendien zogenaamde leefmilieus voor verschillende buurten, zoals een levendige stedelijke of een rustige groene buurt. “Het geeft een enorme kick wanneer je zo’n woonvisie afrondt en hoort dat deze is vastgesteld door de Raad”, vertelt een enthousiaste Oude Ophuis.

Alle neuzen dezelfde kant op

Ook gaf Oude Ophuis leiding aan het proces rondom de opstelling van de Woonvisie in Zuidoost. “Het is eerst een kwestie van goed luisteren naar de ideeën van de wethouder. Hiermee ga je aan de slag. Vervolgens is het belangrijk dat je draagvlak organiseert. Niet alleen de neuzen van de wethouder en ambtenaren moeten dezelfde kant op wijzen, maar ook bewoners en bijvoorbeeld corporaties moeten zich kunnen herkennen in de visie. Je moet daarom betrokken partijen voldoende ruimte geven om mede richting te kunnen geven aan de visie.”

In stadsdelen Slotervaart en Bos en Lommer was Oude Ophuis in 2009 intern beleidsadviseur Wonen. Hij hield zich onder andere bezig met het opstellen van ‘short-stay’-beleid (huisvestingsregels voor tijdelijke verhuur). “Vanuit de centrale stad zijn de kaders vastgesteld, maar de stadsdelen kunnen elk op een andere manier

“Ondanks dat ik gedetacheerd ben, voel ik me ontzettend betrokken”

met dit onderwerp omgaan. Aan mij is dan de taak alle ins en outs in kaart te brengen en intern alle betrokken partijen om de tafel krijgen, om gezamenlijk naar de beste oplossingen te zoeken.”

Expertise vanuit Regioplan als meerwaarde

“Als Regioplanner heb je een analytische houding die een meerwaarde oplevert voor de gemeente of organisatie waar je gedetacheerd bent”, vindt Oude Ophuis. “Vanuit mijn onderzoeksachtergrond ben ik in staat om de juiste vragen te stellen en om door te vragen op de momenten wanneer dat nodig is. Daarmee krijg ik inzicht in achterliggende processen en belangen. Ik kan me inleven in de verschillende partijen en begrijp daardoor beter welke rol elke partij speelt en wat haar plaats is in het proces. Dit leidt er toe dat je beslissingen kunt nemen waarmee iedereen uiteindelijk tevreden is”, legt Oude Ophuis uit. “Daarnaast is inspelen op nieuwe vragen en omgaan met deadlines iets waar we vaak mee te maken hebben bij Regioplan. Door mijn ervaringen hiermee kan ik mij flexibel opstellen.”

Naast inhoudelijke expertise heeft het karakter van een Regioplanner een doorslaggevende betekenis voor het wel of niet slagen van een detacheringssklus. De enorme belangstelling voor wonen en alles daaromheen én zijn enthousiasme maken dat Oude Ophuis zijn taken steeds goed heeft kunnen vervullen. “Ik heb door hoe alles werkt, waardoor ik sturing kan geven. En ondanks dat ik gedetacheerd ben, voel ik me steeds ontzettend betrokken.”

Roland Oude Ophuis

roland.oude.ophuis@regioplan.nl

Wietske Idema

wietske.idema@regioplan.nl

Gepubliceerd

Hieronder vindt u een selectie van recent verschenen publicaties. Voor een compleet overzicht, zie www.regioplan.nl/publicaties. De beschreven publicaties zijn hier als pdf-bestand te downloaden.

The contribution made by Sabmiller to the European economy Samen met Ernst & Young heeft Regioplan de economische impact van bierbrouwer SABMiller in tien Europese landen in kaart gebracht. Hieruit komt onder meer naar voren dat in deze landen 233.700 arbeidsplaatsen gegenereerd worden door de productie en verkoop van SABMiller bier. Behalve aan economische effecten is in de studie ook aandacht besteed aan verantwoord ondernemerschap en het belang van SABMiller brouwerijen voor leveranciers in de regio's waar zij gevestigd zijn.

Cliëntenparticipatie werkpleinen Overall in het land zijn Werkpleinen opgericht, waar UWV WERKbedrijf en gemeenten hun dienstverlening op gebied van re-integratie geïntegreerd aanbieden. Landelijk is afgesproken dat ook cliëntenparticipatie op het niveau van de Werkpleinen moet worden opgezet. Uit dit onderzoek blijkt dat cliëntenparticipatie op het Werkplein nog niet echt van de grond komt: de meerderheid van de ketenpartners heeft nog geen start gemaakt met het opzetten van cliëntenparticipatie op het Werkplein.

Evaluatie bijzondere trajecten risicojongeren 2008-2009 Om de binding van risicojongeren met onderwijs of werk te versterken of te herstellen, voert de gemeente Amsterdam verschillende projecten uit in het kader van het programma 'Bijzondere Trajecten Risicojongeren' (BTR). Uit onderzoek van Regioplan blijkt dat 95 procent van de jongeren na het project zijn beoogde – of een ander – resultaat behaalt. De kracht van de trajecten lijkt te liggen in de individuele aandacht, het stimuleren van de zelfredzaamheid van de jongeren en draagvlak bij de samenwerkingspartners.

Doelmatigheid en doeltreffendheid in het sociale domein Het stadsdeel Oost-Watergraafsmeer subsidieert onder andere tien migrantenorganisaties, een brede welzijnsorganisatie en twee bibliotheekfilialen. Deze organisaties dragen elk op hun eigen manier bij aan het realiseren van de doelstellingen van het centrale welzijnsbeleid van het stadsdeel. Regioplan heeft deze bijdragen in termen van doelmatigheid en doeltreffendheid in kaart gebracht en heeft de subsidierelatie tussen het stadsdeel en de onderzochte organisaties en het beleid van het stadsdeel kritisch beschouwd.

Integratiebarometer 2009; een onderzoek naar de integratie van vluchtelingen in Nederland Regioplan heeft in opdracht van VluchtelingenWerk de Integratiebarometer 2009 uitgevoerd. Integratie kost tijd en gaat niet vanzelf, zo blijkt uit het onderzoek. De arbeidsmarktpositie van vluchtelingen blijft bijvoorbeeld kwetsbaar en contact met autochtonen is lang niet altijd vanzelfsprekend. Zo blijkt taal een hindernis in het leggen van contact. Ook vluchtelingen die de taal voldoende beheersen, vinden het vaak lastig om contact te maken met Nederlanders. Vluchtelingen vinden Nederland wel een prettig land om in te wonen.

Collectief particulier opdrachtgeverschap in Amstelveen Door middel van collectief particulier opdrachtgeverschap (CPO) is het voor een groep particulieren mogelijk om zelf grond te kopen of in erfpacht te krijgen, waarna dit collectief zelf bepaalt met welke verschillende partijen hun woningen worden gebouwd. In opdracht van de gemeente Amstelveen heeft Regioplan ondersteuning geboden in het gemeentelijk beleid ten aanzien van CPO. Regioplan heeft concrete aanknopingspunten voor beleid geboden en voorbeelden gegeven van beleid elders.